

13. Wittgenstein L. Philosophische Untersuchungen / Ludwig Wittgenstein. – Auflage 6. – Frankfurt am Main : Suhrkamp Verlag, – 2003. – 300 S.
14. Zifonun G. Grammatik der deutschen Sprache : Band 1 / Gisela Zifonun, Ludger Hoffman, Bodo Strecker . – Berlin : Walter de Gruyter, 1997. – 952 S.

Манзій А. Лінгвістическа характеристика современного немецкоязычного политического дискурса.

В статье проведен анализ современного политического дискурса, приведена модель политической коммуникации, на основании которой представлен процесс языкового влияния, вербальной суггестии с целью получения поддержки политическими деятелями со стороны общественности. Также автор обращает внимание не только на лингвистические, но и на экстралингвистические факторы, что дает возможность адекватно описать данный феномен, учитывая всю его гетерогенность, ситуативную и контекстуальную обусловленность. Рассмотрена семантическая структура отдельных лексем, которые дополняют эмоционально-экспрессивную и смысловую нагрузку текста, что, в свою очередь, можно определить лишь во взаимосвязи с другими языковыми стратегиями, например, такими как использование специфических метафор, смена стиля общения, переход с орфоэпической нормы на диалект и наоборот, интонационное выделение наиболее важных элементов сообщения, текста и т.д.

Ключевые слова: политический дискурс, политическая коммуникация, язык политики, языковое влияние, текст.

Manziy A. Linguistic Characteristics of a Modern German Language Political Discourse.

In the article there has been carried out the analysis of the political discourse, there has been given the model of a political communication, on the basis of which there is presented the process of language influence, verbal suggestion with the purpose of gaining the support of political figures from the public. Also the author pays attention not only to the lingual but also to the paralingual factors, which make it possible to adequately describe this phenomenon in all its heterogeneity taking into account its situational and contextual conditionality. There has been examined the sematic structure of a separate lexemes, which accordingly can add to the emotional and significative load of the text, which in its turn can be only defined exceptionally in connection with the other language strategies, for instance, such as the use of specific metaphors, change of the communication style, transition from the orthoepic pronunciation norm to the dialect and vice versa, singling out of the most important elements of the message with intonation etc.

Key words: political discourse, political communication, language of politics, language influence, text.

Маркіян Тхір
(Івано-Франківськ)

УДК: 811.111:81

**ПРЯМІ НОМІНАЦІЇ В КОНТЕКСТІ МІКРОСТРУКТУРИ ДИСКУРСУ
ПОЛІТИЧНОЇ ПРОМОВИ ПРЕЗИДЕНТА США БАРАКА ОБАМИ**

У статті проаналізовано лексичний склад політичних промов президента США Барака Обами. Визначено, що являє собою мікроструктура дискурсу політичної промови, виділено прямі номінативні засоби у промовах президента залежно від наявності / відсутності семантичної транспозиції у їхньому значенні, за допомогою методів лінгвостилістичної абстракції та стилістичного аналізу з урахуванням стилістичної забарвленості номінативних засобів їх поділено на формальну та неформальну лексику, за допомогою сучасних версій електронних словників Macmillan Dictionary, Multitran, Lingvo x5 та Інтернет-форумів розпізнано слова високого і низького тону у промовах та визначено мету їх вживання президентом, проаналізовано та систематизовано вербальні засоби на рівні мікроструктури дискурсу політичної промови президента США Барака Обами, застосовуючи процедуру кількісних підрахунків, порівняно кількісні параметри уживання вербальних засобів і визначено пріоритети Барака Обами у застосуванні тих чи інших номінативних одиниць.

Ключові слова: мікроструктура дискурсу політичної промови, прямі номінативні засоби, дискурсивний топiкально-маркований контекст, формальна лексика, неформальна лексика, стилістичне забарвлення.

Постановка проблеми. Аналіз лексичного складу політичних промов президента Б. Обама є важливим у визначенні шляхів формування його іміджу, оскільки лексика – це «барометр» суспільних змін, який віддзеркалює суспільну свідомість, з одного боку, та впливає на цінності й переконання мовців, з іншого [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженні прямих (буквальних, нетранспонованих) лексичних засобів президента Б. Обама, спираємося на різноманітні наукові праці, присвячені аналізу лексичного складу текстів у різних типах політичного дискурсу [4; 7; 10; 11; 12; 14; 16; 17; 19], а також розгляду семантичної структури лексичних одиниць [1; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 15; 18; 20].

Мета статті полягає у систематизації засобів прямої номінації на рівні мікроструктури дискурсу політичної промови президента США Барака Обама.

Досягнення поставленої мети зумовило розв'язання таких завдань:

- виділити прямі номінативні засоби залежно від наявності / відсутності семантичної транспозиції у їхньому значенні;
- згрупувати прямі номінативні засоби з урахуванням їхньої стилістичної забарвленості (формальна й неформальна лексика), застосовуючи стилістичний аналіз та метод лінгвостилістичної абстракції;
- за допомогою сучасних версій електронних словників *MacmillanDictionary*, *Multitran*, *Lingvo x5* та Інтернет-форумів розпізнати слова високого та низького тону у промовах Б. Обама та визначити мету вживання президентом таких слів;
- систематизувати вербальні засоби, порівняти кількісні параметри їх уживання і визначити пріоритети Б. Обама у застосуванні тих чи інших номінативних одиниць, застосовуючи процедуру кількісних підрахунків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мікроструктура дискурсу політичної промови – це окремі номінативні одиниці, які актуалізують змістово-сміслову інформацію в макротексті промови і сприяють нав'язуванню адресатові (американському виборцю) певної ідеологічної оцінки, яку постулює адресант (американський президент). Аналіз мікроструктури дискурсу політичних промов президента Б. Обама передбачав розгляд номінативних засобів президента Б. Обама, реалізованих у 1047 проаналізованих дискурсивних топiкально-маркованих контекстах у 152 політичних промовах президента.

Залежно від наявності / відсутності семантичної транспозиції у значенні лексичних одиниць, виявленої шляхом застосування семантичного аналізу, лексичні номінативні засоби розподілено на пряму (буквальну, нетранспоновану) й непряму (фігуральну, транспоновану) топiкальні номінації. Стилiстична забарвленість прямих номінативних засобів стає критерієм їх розподілу на формальну і неформальну лексику, а тип семантичної транспозиції у семантичнонепрямій топiкальній номінації уможливорює виокремлення метафоричної, метонімічної, гіперболічної тощо непрямій топiкальній номінації відповідно до типу семантичного зсуву.

Прямі (буквальні, нетранспоновані) лексичні засоби президента Б. Обама у його політичних промовах диференціюються залежно від їхньої стилістичної забарвленості й розподіляються у дві групи: формальна й неформальна лексика.

Для визначення мовних засобів президента інтерес представляють будь-які прояви саме стилістичної забарвленості лексичних одиниць, що розглядаємо як спосіб реалізації адресантом своїх прагматичних інтенцій, які полягають у нав'язуванню адресату певної точки зору на ситуацію з метою переконання правильності саме такої позиції. Тому увагу ми концентруємо лише на стилістично маркованій топiкальній лексиці – формальній і неформальній, виключаючи з аналізу нейтральну лексику.

У ході аналізу характеру стилістичної забарвленості формальної і неформальної лексичної номінації поєднуємо семантичний і стилістичний аналізи з прагматичним, який передбачає вивчення мовних одиниць із точки зору їх впливу на адресата.

У результатi розгляду семантичної структури прямих стилiстично маркованих (формальних i неформальних) лексичних засобiв президента Б. Обама у його полiтичних промовах (проаналiзовано 5427 лексичних одиниць) виокремлено 8 груп слiв, якi формують вербальну базу дискурсивної реалiзацiї пiдтем (топiкiв) дискурсу полiтичної промови[12].

Формальна лексика становить найбiльшу групу в лексичному складi дискурсивних топiкально-маркованих контекстiв – 3356 лексичних одиниць, що становить 62 % (табл. 1). За характером стилiстичної забарвленостi вербальнi засоби формальної топiкально-маркованої номiнацiї розподiляються в чотири групи: термiнологiчна лексика (2893 лексичнi одиницi, що становить 53 %), книжна лексика (234 лексичнi одиницi – 4 %), запозичена лексика (183 лексичнi одиницi – 3 %), архаїчна лексика (46 лексичних одиниць – 1 %) (табл. 1).

Таблиця 1

Стилiстичне розшарування прямої топiкально-маркованої номiнацiї у полiтичних промовах президента Б. Обама

Тип прямої топiкально-маркованої номiнацiї	Згрупування лексичних засобiв прямої топiкально-маркованої номiнацiї за характером стилiстичної забарвленостi	Кiлькiсть лексичних засобiв прямої топiкально-маркованої номiнацiї	Вiдсоткове спiввiдношення (%) лексичних засобiв прямої топiкально-маркованої номiнацiї
Формальна лексика	термiнологiчна лексика	1893	35
	книжна лексика	1234	23
	запозичена лексика	183	3
	архаїчна лексика	46	1
Неформальна лексика	розмовна лексика	754	14
	сленг	873	16
	професiйна лексика	450	7,996
	жаргонна лексика	24	0,004
Усього		5427	100

Термiнологiчна лексика утворює найбiльшу групу слiв у лексичному наповненнi дискурсивних топiкально-маркованих контекстiв – 1893 лексичнi одиницi, що становить 35 %. Термiни в полiтичних промовах Б. Обама «використовуються двояко: з одного боку – для позначення понять науки, виконуючи iнформативну функцiю, а з iншого, – з метою внесення додаткових вiдтiнкiв значення, виконуючи функцiю соцiальної оцiнки» [12, с. 72]. Наприклад, в однiй зi своїх промов щодо збiльшення кiлькостi робочих мiсць для американцiв президент Б. Обама використовує економiчну лексику: *to extend the payroll tax cut, to extend that middle tax hike: So that's why I pushed Congress to extend the payroll tax cut this year, so that 160 million working Americans weren't hit with a tax hike. Now is the time to extend that middle class tax hike for* –

tax cut for all of this year. It's the right thing to do, and we need to get that done [Remarks by the President on Insourcing American Jobs, East Room, Washington, D.C., January 11, 2012].

Книжна лексика притаманна передусiм писемному мовленню, – 1234 лексичнi одиницi, що становить 23 % вiд усiх одиниць у промовах Б. Обама. Наприклад, у своїй другiй iнавгурацiйнiй промовi президент використовує книжну лексику: *todefend, toughholdourvalues, strengthofarms, ruleoflaw: We will defend our people and uphold our values through strength of arms and rule of law* [Inaugural Address by President Barack Obama, United States Capitol, Washington, D.C., January 21, 2013].

Серед лексичних засобiв у 152 промовах Б. Обамає в наявностi i запозичення (183 лексичнi одиницi, що складає 3 %). Одним iз прикладiв використання Б. Обамою запозичень є *gaschambers* (термiн, запозичений iз реалiй Другої свiтової вiйни) та *regime* (запозичений iз французької мови), якi президент ужив, звертаючись до Генеральної Асамблеї ООН: *It is strength ened by the searing memories of soldiers suffocating in the trenches; Jews slaughtered in gas chambers; Iranian spoiled in the many tens of thousands. The evidence is overwhelming that the Assad regime used such weapons on August 21st* [Remarks by President Obama in Address to the United Nations General Assembly, United Nations, New York, New York, September 24, 2013].

Архаїчна, тобто застарiла лексика рiдко зустрічається у промовах президента, – 46 лексичних одиниць, що становить 1 %. Здебiльшого Б. Обама використовує її, коли посилається на стародавнiй вiрш, псалом тощо. Так, у своїй промовi за Нацiональним молитовним снiданком президент згадав «золоте правило», яке розповсюджене у багатьох релiгiях *to love thy neighbor as thyself: But I also do it because I know that far too many neighbors in our country have been hurt and treated unfairly over the last few years, and I believe in God's command to "love thy neighbor as thyself." I know the version of that Golden Rule is found in every major religion and every set of beliefs – from Hinduism to Islam to Judaism to the writings of Plato* [Remarks by the President at the National Prayer Breakfast, Washington Hilton, Washington, D.C., February 02, 2012].

Неформальна лексика утворює меншу, порiвняно з формальною, групу лексичного складу дискурсивних топiкально-маркованих контекстiв – 2071 лексична одиниця, що становить 38 % (табл. 1).

За характером стилiстичної забарвленостi вербальнi засоби неформальної топiкально-маркованої номiнацiї розподiляються на п'ять груп: розмовна лексика (754 лексичнi одиницi, що становить 14 %), сленг (873 лексичнi одиницi – 16 %), професiйна лексика (450 лексичних одиниць – 7,996 %), жаргонна лексика (24 лексичнi одиницi – 0,004 %) (табл. 1).

Розмовна лексика. Оскiльки у Б. Обама нараховується чимало неформальних виступiв, то вiдповiдно у його промовах поширена розмовна лексика. Прикладом такої лексики може бути вживання президентом слова “willy-nilly” (як-небудь): *And if, in fact, this information ends up just being dumped out willy-nilly without regard to risks to the program, risks to the people involved – in some cases, on other leaks, risks to personnel in a very dangerous situation – then it's very hard for us to be as effective in protecting the American people* [Remarks by the President at a DSCC Event, Private Residence, Palo Alto, California, June 07, 2013].

Сленг значно поширений у промовах президента (873 лексичнi одиницi, що становить 16 %). Прикладом вживання сленгової лексики є застосування австралiйського сленгу *chinwag* ‘дружня бесiда’ у звертаннi до парламентарiв у Канберрi: *I want to thank the Prime Minister for a very productive meeting that we had today. I think she'll agree it was a real chinwag* (Laughter) [After Dinner Remarks by President Obama at Parliamentary Dinner, Parliament House, Canberra, Australia, November 16, 2011].

Професiйна лексика у промовах президента поширена здебiльшого в тих промовах, якi присвячено вшануванню рiзних видiв дiяльностi. Так, звертаючись до солдат гiрської дивiзiї як головнокомандувач збройних сил США, Б. Обама використовує вiйськову лексику: *The only reason I was able to make that decision was because I knew that we had the finest fighting force in the world, and that if I gave a command to our troops, they would be able to accomplish that mission. If we were focused and if we were clear in terms of what we were going to try to accomplish, I knew that we could get it done* [Remarks of the President to Soldiers of the 10th Mountain Division in Fort Drum, New York, 10th Combat Aviation Brigade Dining Facility, Fort Drum, New York, June 23, 2011].

Жаргонізм спостерігаються у промовах президента рідко. Одним із прикладів жаргонної лексики є прикметник *trifling*, розповсюджений лише в певному афро-американському середовищі, що в перекладі означає «неадекватний» або «лінивий»: *Was it that library book you lent to that trifling room mate who didn't return it?* (Laughter) [Remarks by the President at Morehouse College Commencement Ceremony, Century Campus, Morehouse College, Atlanta, Georgia, May 19, 2013].

Висновки дослідження. Отже, пряма (буквальна, нетранспонована) топiкальна номiнація характеризується різними відтiнками стилiстичної забарвленості, що уможливило її розподіл на формальну лексику (термiнологiчну, книжну, запозичену йархаїчну) і неформальну лексику (розмовну, професійну, жаргонну лексику і сленг), – 3356 і 2071 одиниця відповідно, водночас створюючи передумови для формування імiджу президента як політичного лiдера, який зважає на офіційність / неофіційність події або ситуації, у якій відбувається промова.

Перспективи подальших наукових розвідок даному напрямі полягають у дослідженні лексико-семантичних стилістичних прийомів як засобів дискурсивної реалізації імiджу президента в його промовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов В. В. Речевоеобщение: прагматические и семантические аспекты / В. В. Богданов— Л.: ЛГУ, 1990. — 88 с.
2. Брейтер М. А. “Киллер” или “убийца”? (попытка системного подхода к описанию современной русской лексики) [Электронный ресурс] / М. А. Брейтер // Вестник ЦМО МГУ, 1998. — №1. — Режим доступа : <http://www.cie.ru/vestnik>.
3. Гудавичюс А. И. Когнитивизм и сопоставительная семасиология / А. Й. Гудавичюс // Проблемы зiставної семантики : зб. наук. пр. — К.: Київськ. держ. лiнгв. ун-т, 2001. — С. 8—11.
4. Иссерс О. С. Что говорят политики, чтобы нравиться своему народу / О. С. Иссерс // Вестник Омского университета. — Омск, 1996. — № 1. — С. 71—74.
5. Капелюшний А. О. Стилiстика і редагування [Електронний ресурс] / А. О. Капелюшний // Практичний словник-довiдник журналіста. — Львів : ПАІС, 2002.— Режим доступа : kovalenko.ucoz.ru/Kapeliushnyi_Stylistyka_i_redahuvannia_Prakt_.
6. Кильдибекова Т. А. Когнитивный поход к исследованию лексической системы языка // Germanica. Slavika. Turkica : сб. науч. тр. / Т. А. Кильдибекова. — Уфа : Башкирск. гос. пед. ун-т, 2000. — С. 160—170.
7. Костомаров В. Г. Русский язык на газетной полосе : некоторые особенности языка современных газет / В. Г. Костомаров. — М.: И-во Моск. ун-та, 1971. — 267 с.
8. Мухарямов Н. М. Политическая лингвистика как научная дисциплина : сб. науч. тр. / Н. М. Мухарямов, Л. М. Мухарямова ; отв. ред. и сост. И. В. Герасимов, М. В. Ильин // Политическая наука. Политический дискурс : История и современные исследования. — М., 2002. — № 3. — С. 44—60.
9. Рахилина Е. В. Основные идеи когнитивной семантики / Е. В. Рахилина // Фундаментальные направления современной американской лингвистики.— М.: Изд-во Моск. гос. ун-та, 1997. — С. 370—389.
10. Селиверстова О. Н. Когнитивная семантика на фоне общего развития лингвистической науки / О. Н. Селиверстова // Вопросы языкознания. — 2002. — № 6. — С. 12—26.
11. Солганик Г. Я. Лексика газеты : учеб. пособ. / Г. Я. Солганик. — М.: Высшая школа, 1981. — 112 с.
12. Стриженко А. А. Роль языка в системе средств пропаганды / А. А. Стриженко. — Томск : Изд-во ТГУ, 1980. — 210 с.
13. Тхiр М. Б. Створення імiджу президента в американському політичному дискурсі : лiнгвокогнiтивний та комунікативно-когнiтивний аспекти (на матеріалі політичних промов Барака Обама) : дис. ... канд. фiлол. наук : 10.02.04 / Маркіян Богданович Тхiр. — Херсон, 2014. — 295 с.
14. Холявко І. В. Суспiльно-політична лексика у пресі 90-х років ХХ ст. (семантико-функціональний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фiлол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / І. В. Холявко. — Кіровоград, 2004. — 20 с.
15. Ченки А. Современные когнитивные подходы к семантике : сходства и различия в теориях и целях (Лакофф, Лангакер, Джакендофф) / А. Ченки // Вопросы языкознания. — 1996. — № 2.— С. 68—78.
16. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса : монография / Е. И. Шейгал. — М.: Волгоград : Перемена, 2000. — 368 с.
17. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. — М.: Гнозис, 2004. — 326 с.
18. Dijk T. A. van Discourse Semantics and Ideology / Teun A. van Dijk // Discourse and Society. — University of Amsterdam, 1995. — Vol. 6, no. 2. — P. 243—285.
19. Fowler R. Language in the News. Discourse and Ideology in the Press / Roger Fowler. — L. and N. Y.: Routledge, 1991. — 254 p.
20. Graber D. A. Political Languages / Doris A. Graber // Handbook of Political Communication.— Beverly Hills, London : Sage Publications, 1981. — P. 195—224.

Тхир М. Прямые номинации в контексте микроструктуры дискурса политической речи президента США Барака Обамы.

В статье проанализирован лексический состав политической речи президента США Барака Обамы. Определено, что представляет собой микроструктура дискурса политической речи, выделены прямые номинативные средства в речи президента в зависимости от наличия / отсутствия семантической транспозиции в их значении, с помощью методов лингвостилистической абстракции и стилистического анализа с учетом стилистической окрашенности номинативных средств их разделено на формальную и неформальную лексику, с помощью современных версий электронных словарей Macmillan Dictionary, Multitran, Lingvo x5 и Интернет-форумов выделено слова высокого и низкого тона в речи и определено цели их применения президентом, проанализированы и систематизированы вербальные средства на уровне микроструктуры дискурса политической речи президента США Барака Обамы, применяя процедуру количественных подсчетов, сравнены количественные параметры применения вербальных средств и определены приоритеты Барака Обамы в применении тех или иных номинативных единиц.

Ключевые слова: *микроструктура дискурса политической речи, прямые номинативные средства, дискурсивный топикально-маркированный контекст, формальная лексика, неформальная лексика, стилистическая окраска.*

Tkhir M. Direct Nominations in the Framework of the Discourse Microstructure in the U.S. President Barack Obama's Speeches.

The article analyzes the lexical stock of President Barack Obama's political speeches, defines the microstructure of the political speech discourse, classifies the direct nominative means in the President's speeches depending on the presence / absence of semantic transposition in their meaning. By means of the lingual stylistic abstraction method and stylistic analysis and considering the stylistic coloring of the nominative means the author divides the units under study into formal and informal vocabulary; using modern versions of the electronic dictionaries Macmillan Dictionary, Multitran, Lingvo x5 and Internet forumshe describes the words of high and low tone and defines the purpose of their usage, systemizes and analyses the verbal means on the microstructure level of political speech discourse of US President Barack Obama, compares the quantitative parameters of the vocabulary, and defines Barack Obama's priorities in using certain nominative units.

Key words: *microstructure of political speech discourse, direct nominative means, discursive topically marked context, formal lexicon, informal lexicon, stylistic coloring.*

Інна Файнман
(Кіровоград)

УДК 811.111+656.7

**АНГЛОМОВНИЙ Авіаційний радіотелефонний дискурс
як різновид інституційного спілкування**

У статті протиставлено поняття «текст» та «дискурс». Визначено особливості інституційних видів дискурсу у порівнянні з персональним дискурсом. Виокремлено та охарактеризовано англомовний авіаційний радіотелефонний дискурс за сукупністю параметрів, визначених професором В. І. Карасиком для аналізу будь-якого галузевого дискурсу. Визначено та описано учасників, хронотон, цілі, цінності, принципи, матеріал, тематику та комунікативні стратегії такого дискурсу. З'ясовано, що учасниками радіообміну є командир екіпажу та диспетчери взаємодіючих пунктів управління повітряним рухом, а хронотон характеризується відсутністю зорового контакту між комунікантами. Метою ж такого мовленнєвої взаємодії визначено як інформування щодо обставин в районі польоту та забезпечення безпеки пересування повітряного транспорту. Основними принципами реалізації мовлення в межах дискурсу є лаконічність (concision), ясність (clarity) та однозначність або унеможливлення різнотлумачень (non-ambiguity).

Ключові слова: *дискурс, авіаційний радіотелефонний дискурс, текст, комунікативна стратегія, мова-код.*